

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ : กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการสังเกตจากกลุ่มศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยนักศึกษาผู้ใหญ่ จำนวน 21 คน ครูนิเทศก์ จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน และผู้นำชุมชนบ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

สรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 1 สภาพปัญหาและความต้องการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์

การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่

1. สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์

การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพปัญหาในปัจจุบันของนักศึกษาผู้ใหญ่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่และการเลี้ยงสัตว์ มีด้วยกัน 5 ด้าน ดังนี้ คือ

1) ปัญหาเรื่องดินเสื่อมสภาพ 2) ปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตร 3) ปัญหาเรื่องเงินทุน 4) ปัญหาเรื่องการขายผลผลิตและ 5) ปัญหาเรื่องการคมนาคม

2. ความต้องการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่

2.1 การรวมกลุ่ม

การรวมกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพที่มีอาชีพเดียวกันเพื่อต้องการพัฒนาอาชีพของตนให้ดีขึ้น โดยการสร้างเครือข่ายอาชีพและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ แสวงหาความรู้รวมทั้งประสบการณ์ในการประกอบอาชีพของตน ตลอดจนพัฒนาอาชีพของสมาชิกในกลุ่มภายใต้วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะจากการทำการเกษตร เช่น ดินเสื่อมสภาพ การขาดน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาเรื่องเงินทุนและปัญหาเรื่องการค้าขาย เพราะเมื่อมีการรวมกลุ่มอาชีพเดียวกันก็สามารถทำให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ง่ายขึ้นและยังมีผลทำให้มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนงบประมาณ ได้อีกด้วย

2.2 การสร้างเครือข่ายอาชีพ

การสร้างเครือข่ายอาชีพของกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐและองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ แหล่งเรียนรู้ โดยการให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องในด้านการให้ความรู้การฝึกอบรม การฝึกทักษะอาชีพ การส่งเสริมการตลาดและควรมีการนำกลุ่มไปศึกษาดูงานในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องของกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อพัฒนาอาชีพ

2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้แบบองค์รวมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาอาชีพกับทักษะชีวิตและการพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ดังนั้นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงมีความหลากหลายตามสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถทำได้ ส่วนมากจะใช้วิธีการอบรมหลักสูตรระยะสั้น การฝึกอบรมทักษะอาชีพ ซึ่งจะเป็นการฝึกทักษะเฉพาะเรื่องที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมและเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความต้องการในการจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการฝึกอบรมอาชีพของกลุ่มศึกษาดังกล่าว ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมในรูปแบบของการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น 3-5 ชั่วโมง และการฝึกทักษะอาชีพ 30-50 ชั่วโมง โดยการรับความรู้จากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การฝึกปฏิบัติจริงควรอยู่ในช่วงระหว่างวันจันทร์ - วันอาทิตย์ของเดือนธันวาคม - เดือนเมษายนของทุกปี เพราะเป็นช่วงที่ว่างจากการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่

1. สำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำมาวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยในการจัดกิจกรรมต่างๆ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องเริ่มต้นด้วยการสำรวจความคิดเห็นความต้องการของกลุ่มประชากรอย่างถี่ถ้วนและมีการดำเนินการในรูปแบบของการจัดเวทีชาวบ้าน การเสวนากลุ่มอาชีพ โดยมีครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเป็นครูพี่เลี้ยง ร่วมคิด ร่วมทำและเป็นผู้ประสานงานกับกลุ่มผู้เรียน/กลุ่มศึกษาในการวิเคราะห์ความต้องการ โดยการแบ่งกลุ่มการเรียนรู้และใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งการระดมพลังความคิดว่ามีความต้องการในการพัฒนาอาชีพของตนและความต้องการเรียนรู้เรื่องใด จากนั้นครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนจะเป็นผู้สรุปความต้องการและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ เพื่อนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของตนเองได้อย่างแท้จริง

2. ให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเชิงบูรณาการและการจัดทำแผนการเรียนรู้จะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินทุกกิจกรรม โดยครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่ คุรุนิเทศก์ คณะกรรมการของศูนย์บริการการจัดการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจอมทอง และหน่วยงานภาคีเครือข่ายพันธมิตร ร่วมกับกลุ่มศึกษาในการจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการร่วมคิดร่วมทำ

3. ดำเนินการฝึกอบรมทักษะอาชีพและการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักสูตรเชิงบูรณาการตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งด้านเนื้อหา ความต้องการ เวลา สถานที่ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง และต้องมีการสรุปผลในการดำเนินการฝึกอบรมแต่ละกิจกรรม

4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้โดยมีการบูรณาการที่หลากหลายวิธีการและหลายกิจกรรมตามความเหมาะสม โดยยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Center) ซึ่งประกอบด้วย การอบรมให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และการรับความรู้จากวิทยากร เพื่อได้รับแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาอาชีพของตน

5. วัดและประเมินผล จะต้องมีการวัดและประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง โดยครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน ครูนิเทศก์ หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา ชุมชน และคณะกรรมการของศูนย์บริการการจัดการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอจอมทอง ร่วมเป็นผู้ประเมินผลจากการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น

6. การติดตามผลการดำเนินงานจะต้องมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์และเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นสำคัญสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

จากการศึกษาพบว่า ความต้องการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 9) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาว่าต้องมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษาโดยเน้นเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะต้องยึดความแตกต่างของพื้นฐานความรู้และความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Malcom Knowles (1980) พบว่า ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนเมื่อเขามีความต้องการและสนใจในการเรียนรู้ โดยมีวิธีการจัดการศึกษาของผู้ใหญ่ คือ จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องวิธีการจัดการศึกษา เวลา สถานที่ โดยผู้ใหญ่อต้องการให้มีวิธีการจัดการศึกษาแบบการวิเคราะห์จากประสบการณ์โดยตรง และประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเป็นการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเสวนากลุ่มในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องมีความยืดหยุ่นและมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายแต่ต้องยึดความแตกต่างความสามารถ ความพร้อมและข้อจำกัดของผู้เรียน เช่น ความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม เรื่องของเวลาและพื้นฐานความรู้ต่าง ๆ

ส่วนวิธีการจัดการศึกษาสอดคล้องกับวิธีการจัดการศึกษาของ (สถาบันการศึกษาและ พัฒนาต่อเนื่องสิรินธร, 2549, หน้า 40) ได้กล่าวถึงวิธีการจัดการศึกษาดังนี้ คือ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยคำนึงถึงความต้องการความสนใจและความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น เรียนเป็นรายกลุ่ม รายบุคคล การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยให้ผู้เรียนเลือกตาม ความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายและสภาพท้องถิ่นและมีความยืดหยุ่นในด้านของเวลา หลักสูตร สถานที่เรียน เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติจริงและมีการ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งลักษณะที่สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการ ศึกษาของดวงทิพย์ แก้วประเสริฐ (2543) พบว่า ควรมีการสำรวจความต้องการของชุมชนและ หลักสูตร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและตอบสนองความต้องการของชุมชนในการจัด หลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ ส่วน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้โดยมีการบูรณาการที่หลากหลายวิธี โดยการใช้สถานการณ์จริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Malcom Knowles (1980) คือ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะใช้สถานการณ์จริงไม่ใช่เนื้อหาวิชาและการเรียนของผู้ใหญ่ จะเน้นปัญหาเป็นศูนย์กลางมากกว่าเนื้อหาตำราและการวัดประเมินผลผู้ใหญ่มิมีความต้องการที่จะเข้ามา มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการประเมินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของเขาได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรมีการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพให้สอดคล้องกับชุมชน บนพื้นที่สูง
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ
3. นำผลการศึกษาเสนอแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือในการจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาอาชีพตามความต้องการเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. นำผลการศึกษาที่ได้ไปสู่การจัดการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา อาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่

5. นำผลการศึกษาที่ได้ไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพการเกษตรให้มีคุณภาพตรงกับความต้องการของชุมชนบนพื้นที่สูง

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา แม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยวอก จังหวัดเชียงใหม่
2. ควรมีการศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนพื้นที่สูงของชุมชนอื่น ๆ
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืนบนพื้นที่สูง